

Zbirka umjetnina Arthura grofa Nugenta na Trsatu

Duro Vandura

Strossmayerova galerija HAZU, Zagreb

Prethodno priopćenje – 069.5 Nugent

16. listopada 1991.

Umjetničko blago mnogih hrvatskih gradova, dvoraca i vlastelina, umjesto u muzeje preselilo se na poljane legendi. Izgubljeni su inventari zagorskih dvoraca ili su nestali u vatrenim pošastima, a o većini pokretnina Zrinskih i Frankopana, od Čakovca do Kraljevice, možemo samo maštati. Istina, sačuvano je dovoljno legata naših moćnika da nam posvjedoče o mecenskoj štedrosti i pokroviteljskim dosezima, ali na žalost malo u granicama matice Hrvatske.

Devetnaesto stoljeće skupilo je nove, vrijedne i respektabilne kolekcije i zbirke umjetnina. Koliko je donatorstvo i mecenstvo biskupa Josipa Jurja Strossmayera neponovljivo i nemjerljivo, toliko se zbirka umjetnina Arthura grofa Nugenta na Trsatu do danas opteretila legendama, predajama, atribucijama i nagađanjima. Što je stvarno od umjetnina ispunjavalo prostore Nugentovog Trsata?

Arhiv Strossmayerove galerije čuva svjedočanstva upravitelja Nikole Mašića o pregledu Zbirke Nugent na Trsatu. Budući je sušački sud raspisao aukcijske rasprodaje Zbirke prvo 1899, a zatim i 1901. godine, dragocjeno nam je svjedočanstvo o otkazivanju obje. Drugo, cijelom predmetu je priložen popis s procjenom umjetnina na Trsatu, iz kojega je Mašić naglasio vrijednost Ingresovog crteža i dvaju slika Andrije Medulića.

Prvi trag o kolekciji na Trsatu bilježi 1899. godine arhiv Strossmayerove galerije starih majstora HAZU. Tada upravitelj Nikola Mašić piše sucu Antunu Marjanoviću molbu za pregled slika iz ostavštine pokojnog grofa Nugenta. Nešto više informacija saznajemo iz odgovora, datiranog u Sušaku 26. svibnja 1899. godine:

Velecijenjeni gospodine,

Da uzmognete pregledati slike ostavštine pok. Arthura grofa Nugenta, možete se najaviti kod suda ovdje. pak ćete onda moći ih pregledati.

Nu određena dražba za dan 5./6. t:g: tih slika, kao i ostalih pokretninah na Trsatu ležećih, neće se obdržavati, jer je ta dražba obustavljena.

Vjerojatno je da do te dražbe neće uobće više doći, pošto se je očitovala na nasljedstvo nećakinja (sinovka) ostaviteljeva Ana grofica Nugent, te je njoj na srcu da sačuva grad Trsat i sve u njem stvari nalazeće se, pak je u tom pravcu ona već i poduzela shodne korake, naročito u pogledu isplate nekotjih dugova.

Sa odličnim štovanjem.

Marjanović¹

Dakle, Nikola je Mašić saznao za objavljenu dražbu na Trsatu i zainteresirao se za moguće galerijske akvizicije. Na koji je način došao do prve informacije, nije nam poznato. Međutim, ideja o

¹ Arhiv Strossmayerove galerije, kutija 1, vrećica 1899.

² Svi dalje citirani dokumenti pohranjeni su u arhivu Strossmayerove galerije, kutija 1, vrećica 1901.

			<i>forinti</i>	
<i>Tekući broj</i>	<i>Oznaka predmeta</i>	<i>Procjenbena vrijednost</i>		
45.	1 Slika u porcelan okviru / Slika /	9259 50		
46.	1 " " / u staklu / Dama /	f 50		
47.	1 " " / " " / " " /	f 50		
48.	1 " " / " " / " " /	f 4000		
49.	1 " " / " " / " " /	f 2		
50.	1 " " / " " / " " /	f 500		
51.	1 " " / " " / " " /	f 500		
52.	1 " " / " " / " " /	f 5		
53.	1 " " / " " / " " /	f 1000		
54.	1 " " / " " / " " /	f 350		
55.	1 " " / " " / " " /	f 4000		
56.	1 " " / " " / " " /	f 4000		
57.	1 " " / " " / " " /	f 800		
58.	1 " " / " " / " " /	f 10		
59.	1 " " / " " / " " /	f 700		
60.	1 " " / " " / " " /	f 100		
61.	1 " " / " " / " " /	f 100		
62.	1 " " / " " / " " /	f 400		
63.	1 slika bij. pred. kuln	f 40		
64.	1 slika u drven okviru / " " /	f 200		
65.	1 " " / " " / " " /	f 40		
66.	1 " " / " " / " " /	f 5		
67.	1 " " / " " / " " /	f 1		
68.	1 " " / " " / " " /	f 2		
69.	1 " " / " " / " " /	f 25		
70.	1 " " / " " / " " /	f 50		
71.	1 " " / " " / " " /	f 10		
72.	1 " " / " " / " " /	f 10		
73.	1 " " / " " / " " /	f 1		
74.	1 " " / " " / " " /	f 4		
			<i>forinti</i>	
			26625 50	

180. Faksimil Popisa slika ostavštine grofa Nugenta, Sušak 1899. Str. 3

	III 2/29	quinta Romi		
	II 131/133	Luce Girint		
	130	Stekani ferrucini arhiva		
	136	Bonone da Ferrara		
	46	Squarcione		
	I 10	Bonvenuto Gaspari		
	III 49	Scuola fratelli Romi		
	119	Bonvenuto da Ferrara		
		Turbato		
		Castel Franco		
	III 88	" "		
	III 89	Sancti Caracci		
	53	Correggio		
	VI 149	Venezia Bernardi		
	III 59 x 60	Tripoli		
	42	Tivian		
	II 55	Scasellin da Ferrara		
	I 26	Mess. Mazzuca		
	III 135	Franco Albano		
	III 47 x 54	Mediterranea		
	24	Scasellin da Ferrara		
	IV 27	Palma Giovin		
	I 8	Sancti Caracci		
	II 64	Canalotto		
	= 56	Bonifazio Montagna		
	III 114	Pompeii delizi (in Correggio)		
	III 6	Trafal		
	I 12	" "		
	III 51	Ferrara		
	65 x 66	Uccellini Venetian		
	58	Sals. Rosa		
	I 7	Caravaggio		
	III 44	Palma		
	= 3	Ferrara de Bles (Civita)		

181. Faksimil Popisa slika ostavštine grofa Nugenta, Sušak 1899. Str. 7

Nugenta. Tako se Nikola Mašić našao na Trsatu u nedjelju 25. veljače 1901. godine. Do podne je obilazio Trsat, a već navečer u šest sati vratio se iz Rijeke u Zagreb. Arhiv Strossmayerove galerije čuva dokument kako ga je put stajao 43 kruna.

Na sjednici Galerijskog odbora Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 27. veljače Nikola Mašić podastire inventarni popis umjetnina na Trsatu. Popis je načinjen s iskazanim pojedinačnim vrijednostima u mjesecu lipnju 1899. godine, kada je bila najavljen prvi put dražba.

³ Objelodanjajući Popis slika ne želimo se upuštati u arhivističku znanost, niti želimo dalje detektiranje slučaja Nugent i diskusiju s već publiciranom građom, nego jedino pružamo stručnoj javnosti mogući trag za definitivnu spoznaju istine o pojedinim djelima i o cjelini neka- dašnje zbirke Nugent.

Strana prva:³

Lipanj 1899.

Popis slika ostavštine pok. grofa Nugenta nalazeće se na Trsatu

<i>Tekući Broj broj kom.</i>	<i>Oznaka predmeta</i>	<i>Procjenbena vrijednost</i>
	Soba 1. zapadna strana	for nč.
1 1	Velika slika u pozlaćenom okviru (Dama)	f 50 -
	2. Soba	-
	3. Soba	-

4. Soba			6. soba			
-						
5. Soba						
Na hodniku						
1. soba nema slika						
2. soba						
1	1	Slika u crnom okviru (dama)	f 30	-		
2	1	Slika u pozlaćenom okviru (dijete i majka Božja)	f 250	-		
3	1	Slika u drvenom okviru (raspelo s dva anđela)	3	-		
4	1	Slika u pozlać. okviru (psić sa 6 račićah:)	f 30	-		
5	1	Slika u drvenom okviru (Isus u hramu) štamp.	5	-		
6	1	Slika u crnom okviru (dva jelena) bakror.	50	-		
7	1.	" " " (jelen u hrvanju s dva psa) bakr.	f 100	-		
8	1	" " " (car Franjo Josip I. fotogr.)	5	-	fotografije	
9	1	" " " (carica Jelisava fotogr.)	6	-		
10	1	" " " (Franjo Josip I. na konju:)	f 6	-		
11	1	" " u pozl. okvir. (:Dama Lady Nugent:)	20	-		
12	1.	" " " Lafsopressa	f 20	-		
13	1	" " " (i staklo) Buckingham	" 5	-		
14	1	" " u drv. okviru sa staklom, risarija (Glazba)	f 5	-		
15	1	" " " " (Književnost)	f 40	-		
16	1	" " u pozlać. okviru sa stakl. (Bitka u Mantri)	f 30	-		
17	1	" " u drv. okviru sa stakl. (Minyton)	f 10	-		
			465	-		
Strana druga:						
Tekući Broj broj kom.	Oznaka predmeta	Procjenbena vrijednost	Tekući Broj broj kom.	Oznaka predmeta		Procjenbena vrijednost
18.	1 Slika u drven. okviru sa stakl. grof Maruigton	for 10. -	45.	1 Slika u pozlać. okviru (:Skica:)		100
19.	1 " " u pozl. okviru (ženska:)	5 -	46.	1 " " " (sa staklom, Venecija)		f 50
20.	1 " " " (Franz Saver August)	for 1 50 nč.	47.	1 " " u " " (čovjek svezan na drvo i proboden s 3 sulice)		50
21.	1 " " " (:blagosiljajući papa:)	200	48.	1 " " " (žena i dijete u proljeće)		f 4000
22.	1 " " u drv. okviru sa staklom (costume 500)	5	49.	1 " " " (:polje:)	3	
23.	1 " " " " (Žena i dijete)	20	50.	1 " " " (:igrajuće djetesce:)	f 500	
24.	1 " " " " (Ženska)	20	51.	1. " " " (:berba:)	800	
4. soba			52.	1 " " " (:žena i dijete:)	5	
25.	1 Slika. Isus mučen po 4 čovjeka	f 6000	53.	1. " " " (:Adam i Eva u raj:)	f 1000	
5. soba			54.	1. " " " (:sv. Ivan s raspelom u ruci:)	350	
26.	1 Slika u pozl. okviru (:ruševina:)	4	55.	1. " " " (:žena s djetetom ljet:)	f 4000	
27.	1 " " " " "	4	56.	1. " " u drvenom okviru (:sv. Josip i Isus:)	4000	
28.	1 " " na daski (Isus starina)	f 10	57.	1. " " Marija s Isusom	f 800	
29.	1 " " u pozl. okviru (ulica s vodom)	50	58.	1. " " u pozlać. okviru (polje s drvećem)	10	
30.	1 " " " (Svetac s krunom na drvu)	f 150	59.	1. " " " (:bitka:)	f 700	
31.	1 " " " na limu (Bog, Mati Božja, Isus)	100	60.	1. " " " (:sajam:)	100	
32.	1 " " u drv. okviru (Majka Božja i Isus)	40	61.	1. " " " (:sajam:)	f 100	
33.	1 " " na drvetu (Mati Božja djetesce 2 svetece)	100	62.	1. " " " (:Landschaft:)	400	
			63.	1 slika boj pred kulom	f 40	
			64.	1 slika u drvenom okviru (2 svetca:)	f 200	
			65.	1. " " Držić u Veneciji sv. Marko	f 40	
			66.	1 " " u drvenom okviru (:Landschaft:)	5	
			67.	1 " " Landschaft	1	
			68.	1 " " Vojska	f 2	
			69.	1. " " Gole žene	25	
			70.	1 " " u pozlać. okviru (močvara)	f 80	
			71.	1 " " " (Marija, dijete, Josip)	10	
			72.	1 " " u drv. okviru (:žensko poprsje:)	10	
			73.	1 " " u pozlać. okviru (:pievac kokot:)	1	
			74.	1 " " " (:žensko poprsje:)	4	
			forinti 26625 50			

Strana četvrta:			Strana šestna:		
Tekući Broj broj kom.	Oznaka predmeta	Procjenbena vrijednost	Tekući Broj broj kom.	Oznaka predmeta	Procjenbena vrijednost
75.	1 slika »voće«	1	115.	1 " Marija, Josip, Isus i spavajuće dijete	f 8 -
76.	1 slika u pozlać. okviru (:2 konja i jahač:)	f 50 -	116.	1 slika na drvu »Isus«	" 8 -
Na hodniku			117.	1 " »Laura«	" 5 -
77.	1. Slika »Petрак«	f 10	118.	1 " u pozlać. okviru (:2 ženske, 2 muškarca i konjanik:)	3 -
78.	1 " u crnom okviru (:ženska s knjigom:)	4	119.	1 " u drvenom okviru (:Dante:) malena	5 -
79.	1. " u pozlać. okviru (:djeca s guskom:)	f 200	120.	1 " na drvu »Angjeo«	for. 40 -
80.	1. " " " " (:djeca sa zecom:)	5	121.	1 " glava opatice	" 40 -
81.	1. " ogromna (:vrt nakićen:)	for 800	122.	1 " u drvenom okviru »toranj«	" 1 -
82.	1. " ogromna. Bacchus	forinti 1500	123.	1 " glava djevojke	" 5 -
83.	1. " Alegorija u Kanari	400	124.	1 " u drvenom okviru (:kapelica:)	3 -
84.	1 " u pozlać. okviru (:Isus:)	f 10	125.	1 " " " (:Gradina:)	3 -
85.	1 " " " (:starac:)	10	126.	1 " " " (:stablo:)	1 -
86.	1. slika (:muž hoće da probode ženu:)	f 3	127.	1 " u crno pozlać okviru (spomenik Franje I)	46
87.	1. " (:angjeo nad djetetom:)	1	128.	1 " u pozlać. okviru (Majka božja, fratar i biskup)	for 100
88.	1 " (:glava dječka:)	f 4	129.	1 " " sa staklom (Angjeo nad grobnicom)	2
89.	1 " (:Majka božja, Bog i Isus:)	5	130.	1 " " Ferdinand I	f 1
90.	1 " (:dijete, čovjek i ženska:)	f 20	131.	1 " u drv. okviru (:glava fratara:)	5
91.	1 " (:glava fratara:)	8	132.	1 " u pozlać. okviru (križarski vitez nad grobnicom)	f 15
92.	1 " »Satira«	f 20	133.	1 " u drvenom okviru (:glava fratara:)	15
93.	1 " »Isus«	5	forinti 30038 70		
94.	1 " »Isus«	f 10	Strana sedma:		
95.	1 " »Isus, glava«	5	Tekući Broj broj kom.	Oznaka predmeta	Procjenbena vrijednost
96.	1 " u drv. okviru sa stakl. (žensko poprsje)	f 5	134.	1 Slika na limu (:glava djevojke:)	3
97.	1 " " " s polup. staklom (: " " " :)	1	135.	1 " u drven. okviru (:uzburkano more i 2 barke:)	2 -
98.	1 " " " sa staklom (:Diana:)	f 1	136.	1 " Marija Majka Božja	for 80 -
99.	1. " " " " (:muška glava)	1	137.	1 " sv. Cecilija	" 150 -
100.	1. " " " " (:general:)	f -50 nč	138.	1 " sijeda glava fratara	for 150 -
101.	1 " " " " (Marquis of Hastings)	1	139.	1 " okrugla na drvetu (:glava dječka:)	" 3 -
102.	1 " " " " (William Armstrong:)	1	140.	1 " dame	for. 5 -
103.	1 " " " " (:muška glava:)	2	141.	1 " Isus pada pod križem	for. 20 -
forinti 29709 00			142.	1 " Isusovo narodenje	" 60 -
Strana peta:			143.	1 " na drvetu (:3 gole ženske i muški:)	15 -
Tekući Broj broj kom.	Oznaka predmeta	Procjenbena vrijednost	144.	1 " u crno pozlać. okviru (:glava fratara:)	10 -
104.	1 Slika u drv. okviru sa staklom (muška glava sakom na glavi)	2	145.	1 " " " " (" " ")	10 -
105.	1 " " " " (:muška glava:)	for 2	146.	1 " na drvu (:3 kralja klanjaju Isusu:)	8 -
106.	1 " " " " (2 dječka i psić:)	1	147.	1 " u drv. okviru sa staklom (:opatica)	-30 nč
107.	1 " " " " (ženska sa slikom)	1	148.	1 " " " (:svetac s krunom:)	-20 nč
108.	1 " u pozlać. okviru (:Landschaft:)	for 1	149.	1 " na papiru (:grad:)	-10 nč
109.	1 " u drvenom okviru (")	-20 nč	154.	1 slika s ramom	4 -
110.	1 " u pozlać. okviru (:žensko poprsje)	-50 nč	244.	1 slika u drvenom okviru (:vitez:)	5 -
111.	1 " u drvenom okviru (:muška glava:)	4 -	258.	1 slika u limenom okviru	-10 nč
112.	1 " u drvenom okviru (")	5 -	307.	1 slika malena iz željeza majka Božja	-20 nč
113.	1 " " " " (:glava fratara:)	5 -	322.	1 " malena Marija sa djetetom na žutom limu	for. 40 -
114.	1 " u pozlać. okviru (:krave i ovce:)	3 -	323.	1 slika u drv. okviru na mramoru, ženska i angeli drže krunu	150 -
			324.	1 " (:spavajući čovjek s afrikancem i ženskom)	15 -
			325.	1 " (:satir leti s golom ženskom:)	200 -
			326.	1 " u drven. okviru (:žensko poprsje:)	1 -
			327.	1 " " " (:2 sveticе po Rafaelovoj školi:)	f 250 -

328.	1	"	"	"	(:Ivan Krstitelj; sv. Josip, sv. Jeronim i dječak:)	100	–
329.	1	"	"	"	(:ženska, dijete i starac:)	10	–
330.	1	"	"	"	(:ženske kleče pred raspelom:)	for.	10 –
331.	2	"	"	"	(slike na bijelom porculanu Eus i Schamburg)	7	.
						forinti 41.347	60

Strana sedma:⁴

III	2/29	Guido Reni
III	132/133	Luca Giordano
	130	Alessandro Perreni arbetto Veranova
	136	Borone da Ferrara
	46	Squercione
I	10	Benvenuto Garofali
III	49	Scuola Guido Reni
	119	Benvenuto da Ferrara
		Tintoretto
		Castel francio
III	88	Castel francio
III	89	Anibale Caracci
	53	Correggio
VI	149	Veronese Bernardo
III	59 x 60	Tiepolo
	42	Tician
III	55	Scarsellin da Ferrara
I	26	Aless. Maganza
III	135	Francesco Albano
III	47 x 54	Medulić Andrija
	24	Scarsellin da Ferrara
IV	27	Palma Giovane
I	8	Anibale Caracci
III	64	Canaletto
"	56	Bonifazio Veneziano
III	114	Pomponi Allegri (sin Correggia)
III	6	Rafael
I	12	"
III	51	Ferrara
	65 x 66	Veneziano
	58	Salv. Rosa
I	7	Caravaggio
III	44	Ribera
"	3	Henry de Bles (Civetta)

Nikola je Mašić zatekao sve slike na Trsatskome gradu smještene u tri male i jednu oveću sobu, nagomilane uz različite predmete pokušstva i porculana. Samo je nekoliko slika visilo na zidovima, a većina je bila grupirana po pet-šest komada uz zidove, na stolovima, stolicama i ormari-
ma. Mašić se u izvještaju žali kako nije imao dovoljno vremena i prave rasvjete pomno razgledati oko 180 slika, crteža i grafika. Svoje je dojmove sistematizirao u nekoliko kategorija:

⁴ U arhivi Strossmayerove galerije HAZU lako prepoznajemo rukopis Nikole Mašića. Kod *Oglaš*a i *Popisa* razabiremo još tri ruke. Jedna je pisala *Oglaš dražbe*, druga *Popis slika*, a od treće ruke su zapisana olovkom imena pokraj brojeva, na poledini posljednje, prazne stranice *Popisa*.

1) Nekoliko dobrih starih engleskih bakroreza predstavljajućih portreta članova obitelji Nugent;

2) Nekoliko dobrih litografija iz I. polovice 19. stoljeća predstavljajući također portrete članova ove obitelji;

3) Nekoliko rukom rađenih starih i modernih nacrt. Od potonjih (naime modernih) spominjem jedan vrlo liepi nacrt olovkom izrađen, predstavljajući portret maršala Nugenta sa potpisom umjetnika slikara Ingres-a i godinom 1825.

4) Od po prilici 150 uljenih slika većim djelom starijeg vremena a i nekoliko modernih.

Posljednju grupu slika s Trsata Nikola Mašić dijeli na starije i moderne. Većinom su to radovi talijanskih slikarskih škola od 16. i 17. stoljeća srednje ruke ili, po Mašićevom sudu, bez umjetničke vrijednosti. Međutim, naglašava dvije slike, otprilike metar i pol dugačke i metar široke, u *liepim okvirima*, pripisane Andriji Meduliću. Od modernih slika, portreta, krajobrazza i složenijih kompozicija nije našao Nikola Mašić ništa poželjeti i citirati.

Na kraju izvještaja Nikola Mašić zaključuje: *Po mojem mnenju bi mogao preporučiti za eventualnu nabavu: Dvie slike Andrije Medulića, nadalje nacrt od Ingres-a i konačno, ako bi se prigodom dražbe nešto vrlo vredna pokazalo što sam možda pri spomenutom dosta žurnom pregledavanju previdio.*

Akademija je za dražbu odobrila 2.000 kruna, pa su se Nikola Mašić i predsjednik Smičiklas uputili 2. ožujka 1901. godine na Rijeku kako bi sudjelovali na dražbi slika iz ostavštine pokojnog Arthura grofa Nugenta. Slijedećeg dana zajedno su obišli Trsat i pogledali slike. Na dan dražbe, 4. ožujka, Mašić se uputio na lice mjesta; nu dražbe ne bje, pošto su se dužnici (nasljednici iza pok. grofa Art. Nugenta) sa vjerovnicima glede plaćanja izravnali. Stoga bje dražba obustavljena...

Komentirajući dokumente u arhivi Strossmayerove galerije HAZU vezane uz zbirku Nugent na Trsatu, moramo prvo upozoriti na nedosljedno provedenu numeraciju. Naime, broj jedan se u popisu dva puta ponavlja, a praznine između brojeva 149 i 322 ostaju nepoznanica. Međutim, u svakom slučaju, bez obzira na numeriranje, ključ atributivnih određenja nismo uspjeli dešifrirati. Na primjer, pomičući za jedno mjesto naprijed ili nazad, Medulić može slikati alegorije proljeća ili ljeta, ali Carracci nikako ne može portretirati Franju Josipa Prvog.

Na muzeološkom planu objelodanjen je prvi put kvantum slikovnog materijala pohranjen na Trsatu od 1899. do 1901. godine. Kao i svaki inventarni popis, bez detaljnih deskripcija, dokumentacije i fotografije, samo je djelomično upotrebljiv za rekonstrukciju jedne prošle i nepostojeće zbirke. Međutim, danas znamo kako se zbirka Nugent nije raspodala na dražbi i što ju je sačinjavalo. Buduća arhivska istraživanja dobila su još jedan oslonac za definitivno rasvjetljavanje prošlih, trsatskih vrednota. Neke fame do danas izgrađene i uzgojene s ovim radom možda padnu u vodu, a neke druge uskrnsu.

Summary

THE ART COLLECTION OF COUNT ARTHUR NUGENT AT TRSAT

In the records of the Strossmayer Gallery there are reports of the director Nikola Mašić on the inspection of the Nugent collection at Trsat. Since the court of Sušak announced the auction sales in 1899 and again in 1901, the statement that both were cancelled is invaluable. Secondly, a list is enclosed with the estimates for the works of art from Trsat, from which Mašić singled out the artistic merit of a drawing by Ingres and of two paintings by Andrija Medulić.